

«NEW GENERATION»
Humanitarian Non-Governmental
Organization

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԳ»
Մարդասիրական Հասարակական
Կազմակերպություն

Ի՞՞ՆՁ Է

ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

**Սույն գրքույկը հրատարակել է «Նոր Սերունդ» Մարդասիրական
Հասարակական Կազմակերպությունը Բաց Հասարակության Հիմնադրամներ -
Հայաստան կազմակերպության ֆինանսական աջակցությամբ:**

Հայաստան, Երևան, 2015թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ի՞նչ է ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	4
ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ	5
ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾ ՀԻՄՔԵՐԸ	6
Ռասայական խտրականություն	6
Լեզվական խտրականություն	7
Կրոնական խտրականություն	7
Տարիքային խտրականություն	8
Ընտանեկան կամ ամուսնական կարգավիճակով պայմանավորված խտրականություն	9
Քաղաքական կամ այլ հայացքներով պայմանավորված խտրականություն	9
Գենդերային խտրականություն	10
Առողջական կարգավիճակով պայմանավորված խտրականություն	10-11
Սեռական կողմնորոշմամբ պայմանավորված խտրականություն	12
Մարդկանց արտաքինով պայմանավորված խտրականություն	12

Կենսակերպով պայմանավորված խտրականություն	13
Սոցիալական ծագմամբ պայմանավորված խտրականության	13
Գենետիկական խտրականություն	13
ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ	14-17
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ	18
ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՍԲ ԶԲԱՂՎՈՂ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	19-20
ԻՆՉՊԵՊ ՊԱՅՔԱՐԵԼ ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ	20
ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐԸ	21
ԻՆՉ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՍ ԴՈՒ՝ ՈՐՊԵՍ ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԶՈՀ	21
ՆՇԱՆԱՎՈՐ ՕՐԵՐ	22-23

Ի՞ՆՉ Է ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

«Խտրականություն» տերմինն առաջացել է լատինական «discrimire» բառից, որը նշանակում է «առանձնացնել, տարբերել, տարբերակել»:

Խտրականությունը էապես նման իրավիճակում որոշակի հատկանիշներով օժտված անձանց նկատմամբ տարբերակված վերաբերմունքի դրսևորումն է՝ առանց որևէ օբյեկտիվ հիմքի կամ ողջամիտ բացատրության:

Այն դրսևորվում է մարդկանց նկատմամբ անհանդուրժողական վերաբերմունքով նրանց ռասայի, մաշկի գույնի, ազգային կամ սեռական պատկանելության, սեռական կողմնորոշման, քաղաքական կամ կրոնական հայացքների, լեզվի և այլ պատճառներով:

Խտրականությունը գոյություն ունի ամենուր, և, չնայած խտրականության դեմ արգելքն ամրագրված է միջազգային փաստաթղթերում ու օրենսդրական ակտերում, ուղղակի խտրականությունը, անուղղակի խտրականությունը, խտրականության հրահրումը, ենթադրության վրա հիմնված խտրականությունը և ատելության կոչերը շարունակում են մնալ խտրականության հիմնական տեսակները, և խտրականության շարունակում են ենթարկվել երեխաները, կանայք, մեծահասակները, հաշմանդամություն ունեցող անձինք, ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ով ապրողները, ազգային և կրոնական փոքրամասնությունները, տարբեր քաղաքական հայացքներ ունեցող և այլ մարդիկ:

ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Որպես խտրականության պատճառներ կարող են հանդես գալ անձի ռասան, մաշկի գույնը, սեռը, լեզուն, կրոնը կամ դավանանքը, քաղաքական և այլ համոզմունքները, ազգային, էթնիկ կամ սոցիալական

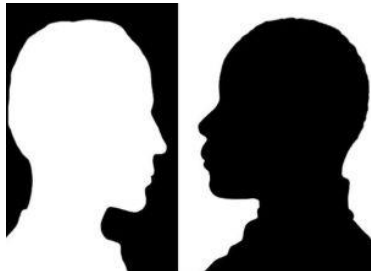
ծագումը և դրությունը, քաղաքացիությունը, առողջական կարգավիճակը, հաշմանդամությունը, տարիքը, սոցիալական, ընտանեկան կամ ամուսնական կարգավիճակը, զբաղվածության բնույթը, սեռական կողմնորոշումը, գենետիկական հատկանիշները կամ որևէ այլ հանգամանքներ:

Խտրականության հետևանքով մարդիկ հնարավորություն չեն ունենում լիարժեք կերպով օգտվել սեփական իրավունքներից և ազատությունից կամ իրագործել դրանք:

Խտրականությունը ազդում է հասարակության լայն շերտերի վրա, ինչն էլ հանգեցնում է նախապաշարմունքի կամ կանխակալ վերաբերմունքի ձևավորմանը:

Յուրաքանչյուր ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ կարող է դառնալ խտրականության զոհ:

ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՎԱԾ ՀԻՄՔԵՐԸ

Ռասայական խտրականություն

Ըստ ռասայական խտրականության վերացման մասին միջազգային կոնվենցիայի՝ ռասայական խտրականությունը սահմանվում է որպես «ռասսայով, մաշկի գույնով, գենետիկ, ազգային կամ էթնիկ ծագմամբ պայմանավորված ցանկացած տարբերակում, բացառում, սահմանափակում կամ գերադասում, ինչը նպատակ ունի կամ հանգեցնում է մարդու իրավունքները հավասար հիմքերով ճանաչելու, կիրառելու կամ իրականացնելու, ինչպես նաև քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական, մշակութային կամ հասարակական կյանքի ցանկացած այլ ոլորտներում մարդու հիմնական ազատությունների վերացմանը կամ նվաստացմանը»:

- **Ռասիզմը** մեկ ռասայի՝ մյուսի նկատմամբ ունեցած հատուկ գերակայության մասին գիտակցական կամ անգիտակցական համոզմունքն է:

- **Քսենոֆորիան / այլատյացությունը** օտար, անձանոթ, արտասովոր և ուրիշների համար անընկալելի երևույթների նկատմամբ դրսևորված ատելությունն է:
- **Նացիոնալիզմը / ազգայնականությունը** ազգի արժեքների և պետականության ձևավորման գործընթացում վերջինիս գերակայությունն է:
- **Էթնոցենտրիզմը** գերիշխող մշակույթից տարբեր մշակույթի խտրական ընկալումն է:

Լեզվական խտրականություն

Մարդու նկատմամբ բացասական վերաբերմունքն է վերջինիս կողմից օգտագործվող լեզվի պատճառով, ինչը մատնանշում է պատկանելություն կոնկրետ էթնիկ խմբի:

Կրոնական խտրականություն

Կրոնի կամ հավատքի վրա հիմնված խտրականություն, որի նպատակն է հրաժարվել կամ նվաստացնել մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների՝ հավասարության սկզբունքի հիման վրա ճանաչումը կամ իրականացումը:

Տարիքային խտրականություն

Տարիքային խտրականությունը արտահայտվում է միայն այն մարդկանց հետ համագործակցելու և նրանց աղեկվատ ընկալելու պատրաստակամության մեջ, որոնք համապատասխանում են նախապես հաստատված տարիքային չափանիշին: Տարիքային խտրականությունը կարող է լինել բաց (աշխատանքի ընդունման տարիքային սահման), և փակ (պրոֆեսիոնալ աճի պոտենցիալ բացակայություն մեծահասակների մեջ կամ նրանց հարուստ փորձառություն):

- **Էդալտիզմը** տարիքով ավելի մեծ մարդու կողմից երիտասարդին վիրավորելն է վերջինիս տարիքի պատճառով:
- **Ջեյնիզմը** երիտասարդներին նախապատվություն տալն է, երբ նկատի է առնվում այն հանգամանքը, որ երիտասարդներն ավելի կենսունակ և/կամ ֆիզիկապես ավելի զեղեցիկ են, քան տարիքով մեծ մարդիկ:
- **Էդալտոցենտրիզմը** ավագ սերնդի չափազանցված եսակենտրոնությունն է:

Տարիքային խտրականությունը կարող է հանգեցնել մի շարք վտանգների, մասնավորապես

Ընտանեկան կամ ամուսնական կարգավիճակով պայմանավորված խտրականություն

Ամուսնական կարգավիճակ հասկացությունը ներառում է և գրանցված, և չգրանցված ամուսնական հարաբերությունները և վերաբերում է ամուսնացած, ամուսնալուծված կամ չամուսնացած անձանց, ովքեր ամուսնական հարաբերությունների մեջ են գտնվել նույնասեռ կամ տարասեռ անձանց հետ՝ անկախ այն հանգամանքից, թե այդ հարաբերությունները ներպետական օրենսդրական համակարգում իրավաբանորեն ճանաչված են, թե՛ ոչ: Ամուսնական կարգավիճակի հիմքով խտրականությունը կարող է ուղեկցվել այլ հատկանիշներով խտրականությամբ: Ծնողական կարգավիճակ հասկացությունը ներառում է ոչ միայն կենսաբանական, այլ նաև ինամատար ծնողներին և ինամակալներին:

Քաղաքական հայացքներով պայմանավորված խտրականություն

Քաղաքական կամ այլ հայացքներով պայմանավորված խտրականություն հաճախ տեղի է ունենում հանրային ծառայությունների ոլորտում և աշխատանքային հարաբերություններում, երբ աշխատանքի ընդունելու, աշխատանքից ազատելու, աշխատավարձի, արձակուրդի, կարգապահական պատասխանատվության և այլ որոշումները կայացվում են՝ հաշվի առնելով անձի քաղաքական հայացքները, նրա՝ արհմիութենական շարժումներին մասնակցած լինելու և այլ փաստերը, այլ ոչ թե տվյալ աշխատանքը կատարելու՝ նրա մասնագիտական ունակությունները:

Քաղաքական կամ այլ հայացքներով պայմանավորված խտրականության դեպքում պաշտպանության են ենթակա այն գործողությունները, որով անձը արտահայտել է իր անհամաձայնությունը իշխող քաղաքական սկզբունքներին, համակարգին կամ իշխանությանը: Պաշտպանության ենթակա է այլախոհ հայացքների, գաղափարների արտահայտումն առհասարակ:

Գենդերային խտրականություն

Սեռական կամ գենդերային ինքնությամբ պայմանավորված խտրականություն մարդու նկատմամբ, ինչը հասարակության մեջ գոյություն ունեցող գենդերային կարծրատիպերի հետևանքն է: Հատկապես սեռական հիմքով խտրականությունը ի հայտ է գալիս աշխատանքային բնագավառում (աշխատանքի ընդունելիս, աշխատանքի դիմաց վարձատրելիս), ընտանեկան կյանքում (գենդերային դերեր) են:

Առողջական կարգավիճակով պայմանավորված խտրականություն

- ✚ **Հաշմանդամություն ունեցող անձանց նկատմամբ դրսևորվող խտրականությունը** արդյունք է այնպիսի փոխազդեցության, որը տեղի է ունենում առողջական խնդիրներ ունեցող մարդկանց, նրանց նկատմամբ ունեցած վերաբերմունքի ու շրջապատի

սահմանափակումների միջև, որոնք խոչընդոտում են մյուսների հետ հավասար հիմունքներով լիարժեք ու արդյունավետ մասնակցությանը հասարակական կյանքում: Հաշմանդամություն ունենալու պատճառով դրսևորված խտրական վերաբերմունքը խնդրահարույց մասնավորապես աշխատանքային գործունեության և կրթություն ստանալու ընթացքում:

✚ **Էյբլզվը** ֆիզիկական թերություններով մարդկանց ճնշումն է:

✚ **ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ով** ապրող մարդկանց նկատմամբ դրսևորվող խտրականություն

Խտրականության այս տեսակը մեծ դժվարությամբ է ֆիկսացիայի ենթարկվում: Չարգացած երկրներում առավել հաճախ են բողոքներ ներկայացվում ՄԻԱՎ-ով ապրողների քաղաքացիների կողմից, որոնց իրավունքները խախտվել են աշխատանքի ընդունվելիս, զինվորական ծառայության մեկնելիս: Խարանի և խտրականության հետևանքով ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ով ապրող մարդիկ աջակցություն չեն ստանում այն ժամանակ, երբ առավելագույնս ունեն դրա կարիքը: Նրանց կարող են վտարել աշխատավայրից, տնից և համայնքներից: Նրանք կարող են մահանալ աղքատության մեջ: Նրանց կյանքի տևողությունը կարող է կրճատվել, եթե ի վիճակի չլինեն հետևելու իրենց առողջությանը կամ օգտվելու բուժառայություններից:

Սեռական կողմնորոշմամբ պայմանավորված խտրականություն

ԼԳԲՏԻ անձինք ենթարկվում են վիրավորանքների և բռնության, իսկ որոշ երկրներում նույնասեռականությունը դիտվում է որպես հանցագործություն: Մինչդեռ վերջին ժամանակներում մոտ երկու տասնյակ երկրներ իրենց օրենսդրության մեջ ներառել են կետեր, որոնք արգելում են սեռական կողմնորոշմամբ և սեռական պատկանելությամբ

պայմանավորված խտրականությունը:

- ✚ **Հոմոֆոբիան** նույնասեռականության կամ դրա դրսևորման նկատմամբ բացասական վերաբերմունքի տարբեր ձևերի ընդհանրական ձևակերպումն է:
- ✚ **Հետերոսեկսիզմը** խտրականությունն է ԼԳԲՏ մարդկանց նկատմամբ:

Մարդկանց արտաքինով պայմանավորված խտրականություն

- ✚ **Մարդկանց արտաքին տեսքի նկատմամբ դրսևորվող խտրականությունը** կամ կանխակալ վերաբերմունքը ենթադրում է գեղեցկության և գրավչության չափանիշների ստեղծում և այն մարդկանց իրավունքների ոտնահարում, որոնք չեն համապատասխանում այդ չափանիշներին: Խտրականության այս տեսակը դրսևորվում է հատկապես աշխատանքային հարաբերությունների մեջ:

Կենսակերպով պայմանավորված խտրականություն

Գործատուի տեսանկյունից ծխելը, գեր քաշը կամ հիպերտոնիան կարող են համարվել թերություններ, ուստի նման հատկանիշներ ունեցող աշխատակիցները ենթարկվում են աշխատանքից ազատման հավելյալ վտանգի:

Սոցիալական ծագմամբ պայմանավորված խտրականության

Սոցիալական ծագմամբ պայմանավորված խտրականությունը լայն տարածում ունի մասնավորապես ասիական հասարակության մեջ: Օրինակ, չինական հասարակարգում գյուղական համայնքի ներկայացուցիչները չունեն քաղաքաբնակների արտոնությունները:

ՀՀ-ում մարզերում ապրող բնակչությունը ենթարկվում է խտրականության քաղաքային բնակչության կողմից՝ դիտվելով որպես երկրորդ դաս: Ավելի բարեկեցիկ ընտանիքների ներկայացուցիչները նախակրթական հաստատություններում, միջնակարգ և բարձրագույն կրթական հաստատություններում ավելի դրական վերաբերմունքի են արժանանում, քան ոչ բարեկեցիկ ընտանիքների ներկայացուցիչները:

Գենետիկական խտրականություն

Գենետիկական խտրականությունը դրսևորվում է այն մարդկանց նկատմամբ, որոնք ունեն կամ հակված են ունենալու գենետիկ մուտացիա, ինչը կարող է պատճառել կամ բարձրացնել ժառանգական խանգարումների վտանգը: Խտրականության այս տեսակը շատ հաճախ հիմնվում է ոչ այնքան մարդու արժանիքների, որքան նրա գենոֆոնդի վրա:

ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Ուղղակի խտրականություն

Սա խտրականության առավել բացահայտ և տարածված տեսակն է: Ուղղակի խտրականությունը ներառում է որոշում, գործողություն կամ անգործություն, որն ուղղված է կոնկրետ անձի կամ

անձանց խմբի դեմ և որոնց արդյունքում անձը հայտնվում է նվազ բարենպաստ իրավիճակում այլ անձանց համեմատ: Խտրականության այս տեսակի հիմնական հատկանիշն այն է, որ գործողությունը կամ անգործությունը ուղղված է կոնկրետ անձի կամ խմբի դեմ և ուղղակիորեն իրավական հետևանք է առաջացնում:

Անուղղակի խտրականություն

Անուղղակի խտրականությունը ուղղակի խտրականությունից տարբերվում է նրանով, որ կիրառվում է ոչ թե կոնկրետ անձի, այլ բոլորի նկատմամբ և տվյալ անձի նկատմամբ կիրառվում է

առերևույթ չեզոք կերպով: Անուղղակի խտրականություն կարող է համարվել օրենքը, քաղաքականությունը, պայմանը, գործողությունը, անգործությունը, պրակտիկան, որոնց կիրառման դեպքում կոնկրետ անձը կամ անձանց խումբը զրկվում է որոշակի իրավունքներից կամ արտոնություններից:

Ասոցացված խտրականություն

Ասոցացված (գուգորդված) խտրականությունը անձի նկատմամբ խտրական վերաբերմունք է, որը թեև ուղղված է տվյալ անձին, սակայն պայմանավորված է մեկ այլ անձին առնչվող պաշտպանված հատկանիշով:

Ջետապնդում

«Ջետապնդում» անձի նկատմամբ ցանկացած անցանկալի վերաբերմունք է, որի արդյունքում նրա շուրջ ստեղծվում է կամ որի նպատակն է նրա շուրջ ստեղծել ոչ բարյացակամ, մերժողական, թշնամական,

նվաստացուցիչ, վիրավորական միջավայր, որի արդյունքում նվաստացվում է անձի արժանապատվությունը պաշտպանված հատկանիշերից որևէ մեկով: Նշված ձևակերպումից բխում է, որ դիտավորության առկայությունը կարևոր չէ: Ավելին, կարևոր չէ, որ գործողությունները ուղղված լինեն տվյալ անձի նկատմամբ: Ցանկացած դեպքում եթե անձը գտնում է, որ իր շուրջ ծավալված (թեկուզ և նրան չուղղված) անցանկալի վերաբերմունքից, զարգացումներից վիրավորվում է իր արժանապատվությունը, կամ նրա շուրջ ստեղծվում է վերը նկարագրված միջավայրը, նա կարող է պնդել, որ ենթարկվում է հետապնդման: Այսինքն՝ հետապնդման օբյեկտիվ հատկանիշի շեմը շատ ցածր է, և պաշտպանության միջոցի մեկնարկը անձի ընկալումն է:

Սեռական ոտնձգություն

Ի տարբերություն հետապնդման՝ սեռական ոտնձգությունը պետք է ուղղված լինի կոնկրետ անձի դեմ և կատարված լինի գենդերային հատկանիշով

պաշտպանված հատկանիշի հիման վրա: Սեռական ոտնձգությունը կարող է դրսևորվել խոսքով, ֆիզիկական եղանակով կամ գրավոր, որն ուղղված է կամ որի արդյունքում անձը կարող է վիրավորվել, նվաստացված զգալ, ստորացվել կամ վախենալ: Մեկ անգամ կատարված ակտը արդեն բավարար է սեռական ոտնձգություն պնդելու համար. անհրաժեշտ չէ, որ նման ակտը կրկնվի:

Խտրականության հրահրում կամ դրդում

Խտրականության հրահրումը կամ դրդումն անձի կամ անձանց խմբի նկատմամբ խտրականության կամ նախապատվության դրսևորման հրահանգ է, ցուցում կամ կոչ:

Վիկտիմիզացիա

Վիկտիմիզացիան անձի նկատմամբ բացասական հետևանքներ առաջացնող գործողություն կամ անգործություն է, որը կատարվում է զուտ այն պատճառով, որ տվյալ անձն իր իրավունքները

պաշտպանելիս դիմել է իրավական պաշտպանության որևէ միջոցի կամ ներկայացրել է խախտումների մասին տեղեկատվություն իրավասու պետական կամ այլ մարմինների՝ այդ թվում նաև խտրականության մասին: Խտրականության նշված եղանակը հաճախ տեղի է ունենում աշխատատեղում: ՀՀ իրավական համակարգում վիկտիմիզացիա հասկացությունը սահմանված չէ: Դա էապես դժվարացնում է նման խախտման դեմ իրավական պաշտպանությունը:

Սեգրեգացիա

Սեգրեգացիան ցանկացած գործողություն է կամ անգործություն (այդ թվում՝ կառուցակարգ, պրակտիկա), որով ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձինք առանձնացվում, տարբերակվում ու

արդյունքում մեկուսացվում են այլ անձանցից՝ պաշտպանված հատկանիշներից որևէ մեկով: Առավել հաճախ պատահում է ռասայական հիմքով սեգրեգացիա: Սեգրեգացիան որպես կանոն ասոցացվում է ռասիզմի և ատելության խոսքի հետ: Հետևաբար, հայցվորը կարող է օգտվել իրավական պաշտպանության այն եղանակներից, որոնք նախատեսված են ռասիզմի, ատելության խոսքի համար:

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ

Խտրականության արգելք սահմանող նորմերը ստանդարտ ձևակերպումներով ամրագրված են բազմաթիվ իրավական փաստաթղթերում, որոնք, սակայն, թերանում են ապահովել իրավական պաշտպանության միասնական, ամբողջական և արդյունավետ համակարգ: Արդյունքում առաջանում են բազմաթիվ իրավական բացեր, որոնք նաև կարելի է լրացնել միջազգային իրավունքի այն նորմերով, որոնք Հայաստանի Հանրապետությունը վավերացրել է: Մարդու իրավունքները խախտվելու դեպքում վերջինս կարող է դիմել հետևյալ մարմիններին՝

🏛️ Մարդու իրավունքների պաշտպանությամբ զբաղվող ՀԿ-ներ

🏛️ Մարդու իրավունքների պաշտպան

🏛️ ՀՀ Դատական մարմիններ

🏛️ ՀՀ Վարչական մարմիններ

🏛️ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան

ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՄԲ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՄԲ ՉԲԱՂՎՈՂ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ՄԻԱՎՈՐՎԱՅ ԱԶԳԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

- ՄԱԿ-ի ռասայական խտրականության վերացման հանձնաժողով
  - ՄԱԿ-ի մարդու իրավունքների հարցերով գերագույն հանձնակատար
-
- Հաշմանդամություն ունեցող անձանց հարցերով իրավունքների կոմիտե:
  - Կանանց նկատմամբ խտրականության վերացման կոմիտե
  - Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների հարցերով հատուկ զեկուցող
  - Հատուկ զեկուցող փոքրամասնությունների հարցերով
  - Հատուկ զեկուցող ռասիզմի ժամանակակից ձևերի, ռասայական խտրականության, քսենոֆոբիայի եւ հարակից անհանդուրժողականության հարցերով:

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

- Ռասսիզմի և անհանդուրժողականության դեմ եվրոպական հանձնաժողով
- Եվրոպայի անվտանգության և համագործակցության կազմակերպություն(ԵԱՀԿ)
- Ժողովրդավարական հաստատությունների և մարդու իրավունքների գրասենյակը
- Ազգային փոքրամասնությունների հարցերով ԵԱՀԿ գերագույն հանձնակատարի գրասենյակը

ԻՆՉՊԵՍ ՊԱՅՔԱՐԵԼ ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ

Միջազգային կոնվենցիաների վավերացումը, համապատասխան օրենքների ընդունումը խտրականության դեմ պայքարի առաջին քայլերն են: Սակայն վերոնշյալ փաստաթղթերն ունեն նվազագույն արդյունավետություն, եթե չեն կիրառվում գործնականում: Խտրականության կանխարգելման համար պետք է դրսևորել քաղաքական կամք և ունենալ աջակցություն հասարակության լայն շերտերի կողմից: Այս առումով կարևոր է հասարակական կազմակերպությունների և նախաձեռնությունների, ինչպես նաև ԶԼՄ-ների դերը:

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐԸ

Մարդու իրավունքների ոլորտում կրթությունը այն մեթոդների և ձևերի ամբողջությունն է, որը կարելի է կիրառել ոչ ֆորմալ և ֆորմալ կրթության մեջ՝ մարդկանց իրավագիտակցությունը բարձրացնելու համար: Մարդու իրավունքի ոլորտում կրթության պահանջներն են.

- ✓ հարգանք մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների նկատմամբ,
- ✓ սեփական անձի և ուրիշների մարդկային արժանապատվության նկատմամբ հարգանքի զգացում,
- ✓ մշակութային, ազգային, էթնիկ, կրոնական, լեզվական և այլ փոքրամասնությունների/տարբերությունների նկատմամբ հարգանք:

Ի՞ՆՉ ԻՐԱՎՈՒՆՔ ՈՒՆԵՍ ԴՈՒ՝ ՈՐՊԵՍ ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՁՈՅ

Եթե Դուք կամ Ձեր բարեկամները, ծանոթները դարձել եք խտրականության գոհ կամ Ձեզ հայտնի են դարձել խտրականության դեպքեր, ապա կարող եք ԴԻՄԵԼ ԵՎ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ գործող իրավապաշտպան կազմակերպություններին:

1960 թ. մարտի 21-ին Հարավային Աֆրիկայում ցեղային խտրականության ռեժիմի օրենքների դեմ Շարպլինգում անցկացվող խաղաղ բողոքի ցույցի ժամանակ ոստիկանությունը կրակ բացեց և սպանեց 69 մարդու: Ռասսայական խտրականության վերացման դեմ պայքարի միջազգային օր անցկացվում է ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի 21-րդ նստաշրջանի 1966 թ. հոկտեմբերի 26-ի որոշմամբ և ամեն տարի նշվում է մարտի 21-ին:

ՄԱՐՏԻ 21

Ռասսայական խտրականության վերացման միջազգային օր

Ամեն տարի հունիսի 20-ը նշվում է որպես Փախստականների համաշխարհային օր, որը հաստատվել է 2000 թ.-ին, ՄԱԿ Գլխավոր Ասամբլեայի որոշմամբ:

ՀՈՒՆԻՍԻ 20

Փախստականների համաշխարհային օր

1938 թ.-ի նոյեմբերի 9-ի լույս 10-ի գիշերը Գերմանիայում իրականացվեց հրեաների զանգվածային ջարդ, այրվեցին հրեաների դպրոցները, սինագոգները, ինչպես նաև նրանց պատկանող խանութները: Այդ օրը պատմության մեջ հիշատակվում է որպես «Բյուրեղապակյա գիշեր» կամ «Կոտորված ցուցանակների գիշեր»: «Բյուրեղապակյա գիշեր»-ի սարսափելի դեպքերից էլ սկիզբ առավ Հոլոքոստը՝ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ընթացքում մոտ 6 միլիոն հրեաների ծրագրավորված կոտորածը: Ֆաշիզմի, ռասսիզմի և

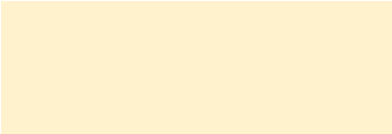
ՆՈՅՆԵՄԲԵՐԻ 9

Ֆաշիզմի, ռասսիզմի և անտիսեմիտիզմի դեմ պայքարի օր

հակասեմիտիզմի դեմ պայքարի միջազգային օրվա շրջանակներում աշխարհի բազմաթիվ երկրներում անց են կացվում թեմատիկ միջոցառումներ, ցույցեր և այլն:

1995թ. նոյեմբերի 16-ին ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի անդամ-պետությունները հռչակագիր ընդունեցին հանդուրժողականության սկզբունքների վերաբերյալ: 1996 թ. ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեան անդամ-պետություններին առաջարկեց ամեն տարի նոյեմբերի 16-ը նշել որպես Հանդուրժողականության միջազգային օր՝ ուղղված ուսումնական հաստատություններին և լայն հասարակայնությանը:

1948թ.-ի դեկտեմբերի 10-ին ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեան ընդունեց Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագիրը: 1950-ին Գլխավոր Ասամբլեայի առաջարկով տարբեր պետություններ և կազմակերպություններ, իսկ այսօր նաև ամբողջ աշխարհը դեկտեմբերի 10-ը նշում է որպես Մարդու իրավունքների միջազգային օր: Մարդու իրավունքների հռչակագիրը, որը թարգմանվել է աշխարհի ավելի քան 360 լեզվով, այն հիմնական փաստաթուղթն է, որում առաջին անգամ ամրագրվեցին մարդու և անհատի հիմնական իրավունքները:

ՆՈՅՆԵՄԲԵՐԻ 16
Հանդուրժողականության
միջազգային օր

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10
Մարդու իրավունքների
օր

**«ՆՈՐ ՍԵՐՈՆՆԴ» «NEW GENERATION»
ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԿ HUMANITARIAN NGO**

Հայաստան 0019 | ք.Երևան | Բաղրամյան 49, քև. 7
Հեռ. +374 60 378989; +374 60 478989

Էլ-հաւոց: newgenerationngo@gmail.com | <http://ngngo.net/>